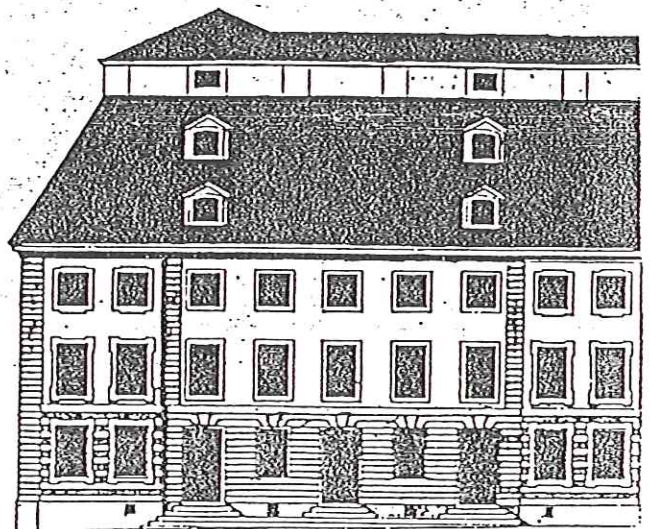

1. Träsnitt från 1637 av Henrik Keyser d.ä.: Gamla stan sedd från Mosebacke. Vår tomt ligger ute i vattnet vid pålkransen t v.

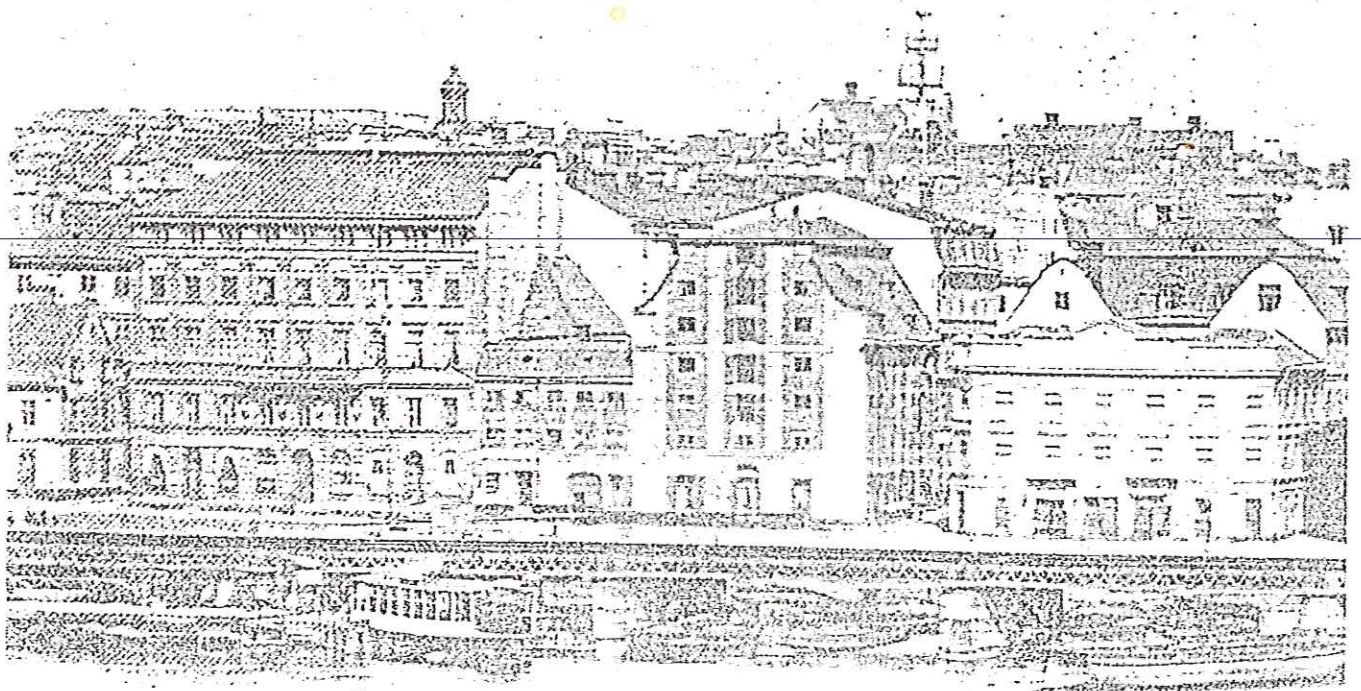

Faciat af S:t. R.S.S. / 4:4 Gec. by G. J. J.

Faciat af S:t. R.S.S. / 4:4 Gec. by G. J. J.

2. Ritningar från 1741 över sockerbruket. T v fasaden mot Mälartorget. T h fasaden mot Lilla Nygatan vars nedersta våningar fortfarande finns kvar.

3. Kvarteret Midas sett från Söder Mälarsstrand 1802

A Historik

Midas, som vårt kvarter fått namn efter, var en frygisk kung på 600-talet f Kr som flera grekiska sagor förknippats med. Av vinguden Dionysos hade han fått gåvan att allt han vidrörde förvandlades till guld. Men då också hans mat och dryck blev till guld, bad han att bli befriad från gåvan, vilket skedde genom ett bad i floden Paktolos.

När gudarna Apollon och Pan tävlade i spel på flöjt och lyra, ville Midas ge Pan priset och straffades därför av Apollon med att få åsneöron! Men vår historia handlar om KVARTERET MIDAS...

Ännu i slutet av 1600-talet låg tomten där våra hus nu står under vatten. Den medeltida strandlinjen löpte strax utanför långgatorna i Gamla stan. På träsnittet från 1637 ligger platsen för vårt kvarter ända ute vid pålkransen som skyddade hamnen (Bild 1).

Under 1600-talets sista år fylldes hamnen igen med sand, grus, trä och växtdelar samt avfall. Vår tomts första ägare hette fru Wendela Hammarschiöld, men hon lät troligen aldrig bygga hus på marken.

Sockerbruket

Först 1741 vet man säkert att tomten blev bebyggd då ett sockerbruk uppfördes här. Grundarna var Leonard Almacker, Jean och Frans Bedoire samt Welan Grubb.

Sockerframställning på den tiden betydde raffinering av importerat kolonialrörsocker. Råsockret kokades i stora öppna pannor och kyldes därefter i skylpannor. Fabriksbyggnaden vände gaveln mot Mälartorget. Den var byggd i sex våningar med säteritak. Tre av våningarna ingick i vinden (Bild 2 och 3).

Mot Lilla Nygatan låg sockerbrukets kontors- och bostadsdel (Bild 2). Bruket drevs till mitten av 1800-talet, då det slogs ut av konkurrensen.

På 1860-talet byggdes huset vid Lilla Nygatan till på höjden och inreddes till hyreslägenheter. Det var då huset fick sitt nuvarande utseende.

Jugendhus

Fabriksbyggnaden mot Mälartorget revs 1902 och ersattes året efter med det hus som nu står där. Det ritades av arkitekt Sam Kjellberg i tidstypisk jugendstil. På ritningarna från 1901 benämns det "affärshus". Bottenvåningen skulle inrymma en krog, ett café och två butiker. På första våningen låg affärslokaler ut mot torget samt café och matsal mot Tyska Brinken. Också de övriga tre våningsplanen rymde affärslokaler mot torget och "domestik", k v s små bostäder mot Tyska Brinken.

1905 lämnas en ny skrivelse in till Stadsbyggnadskontoret där man ansöker om att göra om en del av affärslokalerna till kontor.

Genom de vackra jugendfönstren kunde kontoristerna se ut över den mycket livliga kommersen på Mälartorget.

Saluhallar

På 1870-talet byggdes på Mälartorget rikets första saluhallar; Köttorgshallen och Munkbrohallen. Tidigare hade sumparna för levande fisk legat vid Räntmästartrappan mot Saltsjön. Men när vattnet där blev för smutsigt flyttades de på 1920-talet till Mälartorget. I anslutning till sumparna byggdes Fiskarhamnen; en saluhall som flöt på en unik betongponton. Genom flaggspel visste kunderna vilken fisk som fanns för dagen ; gädda, strömming, abborre osv.

Livsmedelshandeln vid Mälartorget fick dödsstöten med tunnelbanebygget på 50-talet. Kvar finns idag bara Gamla Stans Fiskaffär på Mälartorget 21, som grundades på 1910-talet.

Trångbott

Huset mot Lilla Nygatan ägdes under 1900-talets första hälft av grosshandlare Robert Nathansson. 1926 ansökte han om att få dela upp de relativt rymliga lägenheterna till mindre bostäder. Tio stycken lägenheter skulle rymmas på varje våningsplan. Han fick avslag från hälsovårdsnämnden med följande motivering:

"Erfarenheten från tidigare av sökande, R Nathansson, utförda ombyggnader visar att lägenheterna komma att tagas i bruk såsom bostäder för familjer. Enbart denna omständighet - anhopandet av tio hushåll kring en gemensam mörk midtkorridor - torde motivera ett avslag å ansökningen. Men härtill kommer vidare att de enskilda lägenheterna uppvisa mycket betänkliga sanitära missförhållanden. Flera enkelrum hava en golvyta allenast av 10-11 kvm, flera kokvråar hava en golvyta mindre än 1 kvm och vattenklosetterna äro hopgyttrade i korridorens mörkaste parti."

Året efter lämnar Nathansson in samma ombyggnadsförslag men kallar det då "hotell" och möter inget motstånd.

Mälartorgshuset förvärvades 1933 av hovjägmästare och friherre Sigfrid Rålamb. 1947 sålde han till Motorförarna, ömsesidigt försäkringsbolag för helnyktra, senare omdöpt till Försäkringsbolaget Ansvar.

På 50-talet görs bland annat en renovering av bostäderna med ingång från Tyska Brinken. De lägenheter som idag heter 306, 406, 506 och 606 bestod då av fyra lägenheter vardera med gemensam toalett i trapphuset ovanpå japanska restaurangens entré mot Tyska Brinken. Någonstans i de lägenheterna låg troligen den bordell som påstås ha funnits i huset.

Lilla Nygatan 16 förvärvades 1948 av skeppsredare Pehr Erik Santesson.

Hotellplaner

1966 köps hela kvarteret Midas upp av ett konsortium bestående av friherre Gustav de Geer, advokat Carl-Axel Hultman och direktör Östen Hultman. I mars 1967 offentliggörs planerna på att bygga om hela kvarteret till ett internationellt storhotell. Tanken var att riva Mälartorget 15 helt och blåsa ur de andra tre husen för att bara spara fasaderna.

Det är då vårt hus blir en riksangelägenhet. En sjuårig kamp följer med hyresgästerna på ena sidan och myndigheter och fastighetsägare på den andra.

Hyresgästkamp

I en lång rad tidningsartiklar och t o m TV-program skildras hyresgästernas kamp för sina hus under 60- och 70-talen. Husen var illa underhållna och ofta fick de boende klara sig utan både värme och hiss - men kvarteret sjöd av liv. I våra hus fanns förutom bostäder t ex keramikverkstad, konstnärsateljéer, herrfrisering och damsalong, reproföretag, fiskaffär, mjölkaffär, begravningsbyrå och antikaffär med boklåda där böckerna kostade 49 öre! I huset bredvid, på Mälartorget 13, låg t ex Pistolteatern och på Lilla Nygatan 14 låg BRA skivstudio där bl a Thore Ehrling, Arne Domnerus och Lasse Lönndahl spelat in skivor under 40-, 50- och 60-talen.

Fastighetsägarna fick sitt rivningstillstånd men det överklagades. Gamla Stans hembygdsförening med Vera Siöcrona i spetsen tog ställning för rivning med motivering att Gamla Stan behövde fler hotell. Det nybildade byalaget tog däremot ställning för bevarande.

Genom en märklig kohandel 1972 ändras rivningstillståndet så att Mälartorget 15 bevaras medan byggnadsnämnden beslutar att huset i andra hörnet, på Lilla Nygatan 14, i stället får rivas. 1976 köps den tomten av SACO/SR och i oktober samma år flyttar man in i ett nybyggt hus.

Så småningom läggs hotellplanerna på hyllan och 1975 träder Sixten Persson in som ägare. Då har många av hyresgästerna redan gett upp och flyttat - resten försvinner under den omfattande renovering som nu tar vid.

Renovering

När Mälartorget 15 renoverades runt 1978 försvann t ex den eleganta trappa som ledde från gatan upp till första våningen och ersattes av dagens handikappanpassade entré. Väggar flyttades och dörrar och fönster byttes. Huset mot Lilla Nygatan renoverades också grundligt - men något mer varsamt.

I bottenvåningen på bägge husen byggdes en galleria med inbyggda kullerstensgränder! Här fanns bl a jeansbutik, skivaffär, skoaffär, delikatessbutik, presentshop, glasscafé, galleri för konstnärer från västkusten (!) och butik för "discomode". Och så, en trappa upp, lyxkrogen Grappe D'Or, där 1979 en piggvarsfilet med kräftsås och murklor kostade hela 62 kronor! Det var den första restaurangen i Sverige som serverade " det nya franska köket", med små korslagda sparrisar och pudrade desserter. Guldbokstäverna på fasaden är ett minne från den här tiden.

1977-79 bildades först Handelsbolaget Midfastigheten och sedan Bostadsrättsföreningen Midas 5 med 39 bostadslägenheter. Ytterligare några

tidningsartiklar skrivs om våra hus. Då handlar det om strimlade lån och om Stockholms dyraste lägenheter. På Mälartorget 15 finns folk som betalat upp till 900.000:- för en lägenhet! skrev Dagens Nyheter 1978. Idag är den siffran knappast chockerande, trots att Midas glans kanske falnat en del.